

บทที่ 4

วิจารณ์ และ สรุปผล

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าบทบาทของ sex steroid ในสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกจะคล้ายคลึงกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม กล่าวคือในเพศผู้ฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนจะมีบทบาทสำคัญในการเจริญของลักษณะทางเพศทุติยภูมิ (secondary sex characteristic) เช่นการพัฒนาของนิ้วมือ (development of thumb pad) เพื่อช่วยในการยึดเกาะเพศเมียเมื่อมีการผสมพันธุ์ นอกจากนี้เทสโทสเตอโรนยังมีบทบาท ทำให้เกิดการแสดงออกถึงพฤติกรรมการสืบพันธุ์ (mating behavior) อีกด้วย (Delgado , Gutierrez , and Alonzo-Bedate , 1989)

ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ระดับฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนในพลาสมาของกบนาจะสูงในช่วงเดือนมีนาคมถึงตุลาคม ประมาณ 2216.40 ± 136.05 พิโกโมลต่อลิตร โดยจะมีระดับสูงสุดในเดือนพฤษภาคม คือ 3182.00 ± 204.14 พิโกโมลต่อลิตร (รูปที่ 12) ระดับเทสโทสเตอโรนที่สูงขึ้นนี้ สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากฟาร์ม คือพบว่ากบนาที่ทำการศึกษาร่วมจับคู่ผสมพันธุ์และวางไข่ในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม (ซึ่งเป็นเดือนที่มีระดับฮอร์โมนสูงที่สุดในพลาสมา) จนถึงประมาณเดือนตุลาคม โดยที่ในช่วงที่มีการผสมพันธุ์ ปริมาณเทสโทสเตอโรนจะสูงกว่าในช่วงอื่นๆ ประมาณ 8 - 10 เท่า หลังจากนั้นปริมาณเทสโทสเตอโรนจะลดลงสู่ระดับต่ำสุด ซึ่งสอดคล้องกับที่ Whitter และ Crews (1987) กล่าวไว้ว่าในสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกจะมีระดับฮอร์โมนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การสืบพันธุ์ โดยเฉพาะ sex steroid สัมพันธ์กับฤดูกาลสืบพันธุ์ นอกจากนี้ Speaker และ Moore (1980) ได้ทำการทดลองในตัวนิวกิ้ง *Taricha granulosa* พบว่าตัวนิวกิ้งเพศผู้จะมีระดับแอนโดรเจนในพลาสมาสูงสุดในช่วงต้นฤดูสืบพันธุ์ และจะลดระดับลงในช่วงที่มีพฤติกรรม การสืบพันธุ์ (sexual behavior) สูงที่สุด

จากรูปที่ 13 ระดับฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนในอวัยวะของกบนา จะเป็นตัวบ่งบอกถึงปริมาณการสร้างเทสโทสเตอโรนในแต่ละเดือน ระดับฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนในอวัยวะจะสูงสุดในเดือนมกราคม หลังจากนั้นจะลดระดับลงในเดือนกุมภาพันธ์จนถึงเดือนพฤศจิกายนและระดับฮอร์โมนจะสูงขึ้นอีกในเดือนธันวาคม ซึ่งจะเห็นได้ชัดว่าระดับฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนในอวัยวะของกบนาจะลดต่ำในช่วงที่มีการสืบพันธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับที่พบใน *Rana dybowskii* ในประเทศเกาหลี

โดย Ko, Lee และ Kwon (1993) ได้ทำการทดลองพบว่ากบชนิดนี้จะสืบพันธุ์ในช่วงปลายฤดูจำศีล (ปลายเดือนกุมภาพันธ์) แต่ปริมาณเทสโทสเทอโรนในอวัยวะจะสูงในเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ (ซึ่งเป็นฤดูจำศีล) มากกว่าเดือนมีนาคม ถึงเดือนตุลาคมอย่างชัดเจน โดยสอดคล้องกับการที่เซลล์สืบดึกมีจำนวนมากขึ้น และมีนิวเคลียสขยายใหญ่ขึ้น แต่ตรงข้ามกับการสร้างอสุจิ ซึ่งจะมีการสร้างในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนตุลาคม จึงได้สรุปว่า เทสโทสเทอโรนในอวัยวะของ *Rana dybowskii* ไม่ได้เป็นตัวบ่งบอกถึงการสร้างอสุจิในอวัยวะ (spermatogenic activity)

จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่าระดับฮอร์โมนเทสโทสเทอโรนในอวัยวะของกบนาต่างไปจากในปลาสมาคือ ในช่วงเดือนมีนาคมจะเริ่มมีการหลั่งเทสโทสเทอโรนเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณเทสโทสเทอโรนในอวัยวะกลับคงที่จนกระทั่งปริมาณเทสโทสเทอโรนในปลาสมาลดลงในเดือนพฤศจิกายน ปริมาณเทสโทสเทอโรนในอวัยวะจึงเพิ่มสูงขึ้นในเดือนธันวาคม อาจเป็นไปได้ว่าในช่วงที่มีการสืบพันธุ์จะมีอัตราการหลั่งเทสโทสเทอโรนมากกว่าอัตราการสร้าง ทำให้เทสโทสเทอโรนในอวัยวะมีปริมาณเหลืออยู่ ในขณะที่เมื่อพ้นช่วงสืบพันธุ์ไปแล้วจะมีการหลั่งเทสโทสเทอโรนน้อยทำให้มีปริมาณเทสโทสเทอโรนเหลือในอวัยวะมากกว่า แสดงว่าภายในเซลล์ที่สร้างเทสโทสเทอโรนอาจจะมีการเก็บฮอร์โมนเอาไว้ ซึ่งในสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกจะมีการสร้างและการหลั่งเทสโทสเทอโรนคล้ายกับในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม โดยที่เทสโทสเทอโรนจะสร้างจากเซลล์สืบดึกเป็นส่วนใหญ่ และเป็นที่ทราบกันดีว่าฮอร์โมนพากสเตียรอยด์ในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เมื่อสร้างแล้วจะหลั่งออกมาโดยตรงไม่ได้เก็บไว้ในถุง (vesicle) เนื่องจากในเซลล์สืบดึกมีความสามารถจำกัดในการเก็บสะสม (Smith et al., 1983) แต่ภายในเซลล์จะมีสารตั้งต้นของฮอร์โมน เช่น โกลสเตอรอล และสาร intermediate ระหว่างโกลสเตอรอลกับเทสโทสเทอโรนอยู่มากมาย เมื่อได้รับการกระตุ้นที่เหมาะสมจะทำให้เอนไซม์ในเซลล์ไปทำปฏิกิริยากับสารตั้งต้น และสาร intermediate เหล่านี้ กลายเป็นสเตียรอยด์ซึ่งหลั่งออกมาภายในระยะเวลาอันรวดเร็ว (Guyton, 1991) ซึ่งจากผลการทดลองครั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่าภายในอวัยวะของกบนา สามารถเก็บเทสโทสเทอโรนไว้ในเซลล์สืบดึกได้ ซึ่งน่าจะได้มีการศึกษาต่อไป

ปริมาณเทสโทสเทอโรนในอวัยวะของกบนาที่ตรวจพบในการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจากที่ Pierantoni และคณะ (1984) ได้ทำการศึกษาใน *Rana esculenta* ในอิตาลี ซึ่งพบว่าจะมีระดับเทสโทสเทอโรนในอวัยวะสูงในช่วงฤดูสืบพันธุ์ และเมื่อพ้นฤดูสืบพันธุ์ไปแล้ว ก็จะลดระดับลง สอดคล้องกับ profile ของระดับเทสโทสเทอโรนในปลาสมาคือ

จากรูปที่ 12 และ 13 แสดงให้เห็นว่าอัตราการสร้างและอัตราการหลังของฮอร์โมนเทสโทสเทอโรนในกบนา จะมี profile ที่ทิศทางตรงข้ามกัน คือในช่วงที่มีการสืบพันธุ์ ระดับฮอร์โมนเทสโทสเทอโรนในพลาสมาจะสูง ในขณะที่ระดับในอวัยวะจะต่ำ แต่จากการทดสอบทางสถิติพบว่า profile ของทั้งการสร้างและการหลังฮอร์โมนเทสโทสเทอโรน มีความสัมพันธ์กันน้อย และไม่มีความสำคัญ ซึ่งน่าจะเกิดจากการที่อัตราการสร้างและการหลังเทสโทสเทอโรนจากอวัยวะของกบนาไม่เท่ากัน

เป็นที่ทราบกันดีว่าในเขตร้อนชื้นเช่นประเทศไทยความชื้นจะเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญมากที่สุดต่อการเข้าสู่ฤดูสืบพันธุ์ของกบ จากข้อมูลของกรมอุตุนิยมวิทยา (2537) พบว่า ในฤดูร้อน (เดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน) และฤดูฝน (เดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม) จะมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย (relative humidity) เท่ากันคือ 77.75 เปอร์เซ็นต์ ต่างจากฤดูหนาว (เดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์) ซึ่งมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ย 74.25 เปอร์เซ็นต์ อย่างชัดเจน ส่วนอุณหภูมิเฉลี่ยจะไม่แตกต่างกันมากนัก (ในฤดูร้อนเท่ากับ 28.83 องศาเซลเซียส ฤดูฝนเท่ากับ 27.95 องศาเซลเซียส และ ฤดูหนาว เท่ากับ 26.6 องศาเซลเซียส) ในกบนา ระดับเทสโทสเทอโรนในพลาสมาจะสูงในช่วงฤดูร้อนโดยสูงกว่าฤดูอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) ซึ่งน่าจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดลักษณะทางเพศทุติยภูมิ และเป็นการเตรียมอวัยวะให้พร้อมก่อนจะสืบพันธุ์ พบว่ากบนาจะเริ่มสืบพันธุ์ในช่วงปลายฤดูร้อน เมื่อถึงฤดูฝนซึ่งมีการสืบพันธุ์มากที่สุดระดับเทสโทสเทอโรนในพลาสมาจะลดลงจากฤดูร้อนอย่างมีนัยสำคัญ ($p < 0.01$) แต่ระดับเทสโทสเทอโรนในฤดูฝนจะสูงกว่าในฤดูหนาวอย่างเห็นได้ชัด โดยที่ในฤดูหนาวจะมีระดับเทสโทสเทอโรนต่ำกว่าฤดูร้อนและฤดูฝน 10 เท่า และ 8 เท่า ตามลำดับ (รูปที่ 15) ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมคือ กบนาจะหยุดสืบพันธุ์ในช่วงฤดูหนาว ส่วนระดับเทสโทสเทอโรนในอวัยวะจะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญในฤดูหนาว ซึ่งเป็นช่วงที่กบนาหยุดการสืบพันธุ์ แต่ในฤดูร้อนและฤดูฝนซึ่งเป็นฤดูสืบพันธุ์จะมีระดับเทสโทสเทอโรนในอวัยวะไม่แตกต่างกัน แต่ทั้งสองฤดูจะต่ำกว่าในฤดูหนาวประมาณ 3 เท่า (รูปที่ 16)

นอกเหนือจากปริมาณฮอร์โมนเทสโทสเทอโรนในพลาสมาและในอวัยวะที่สามารถบอกถึงฤดูกาลสืบพันธุ์ของกบนาได้แล้ว ยังมีข้อมูลสนับสนุนอื่น ๆ อีก ได้แก่ gonado-somatic index (GSI %) ซึ่งเป็นตัวบอกระดับความพร้อมในการสืบพันธุ์ เมื่อนำ GSI % ของกบนา มาแบ่งกลุ่มตามฤดูกาลพบว่า จะคล้ายกับที่พบในพลาสมาคือ ในฤดูร้อนจะมี GSI % สูงกว่าฤดูฝนเล็กน้อย ($p < 0.05$) และสูงกว่าในฤดูหนาวประมาณ 5 เท่า ($p < 0.01$) ส่วนในฤดูหนาวจะต่ำกว่าในฤดูฝนประมาณ 3.5 เท่า ($p < 0.01$)

พบว่า GSI % ของกบนาจะมีลักษณะคล้ายกับ profile ของระดับเทสโทสเทอโรนในพลาสมา แต่จะตรงข้ามกับระดับเทสโทสเทอโรนในอวัยวะ คือเพิ่มสูงขึ้นในช่วงที่มีการสืบพันธุ์ เมื่อนำมาหาค่าความสัมพันธ์ระหว่าง GSI % กับระดับเทสโทสเทอโรนในพลาสมาพบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างมากระหว่างสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน (รูปที่ 18) ส่วนระดับเทสโทสเทอโรนในอวัยวะจะมีความสัมพันธ์กับ GSI % มากเช่นเดียวกัน แต่สัมพันธ์กันในทางตรงข้าม (รูปที่ 19) แสดงว่าในช่วงที่กบนาพร้อมจะสืบพันธุ์ จะมีการหลั่งเทสโทสเทอโรนจากอวัยวะมากขึ้นโดยสัมพันธ์กับการที่อวัยวะมีน้ำหนักมากขึ้น

การที่ขนาดอวัยวะของกบนาเปลี่ยนแปลงไปตามฤดูกาลนี้ตรงกับที่พบใน *Rana temporaria* ซึ่งมีการสร้างอสุจิไม่ต่อเนื่องกันตลอดปี โดยที่น้ำหนักของอวัยวะจะเป็นตัวบ่งชี้การทำงานของอวัยวะ พบว่าน้ำหนักของอวัยวะจะเพิ่มขึ้นในฤดูสืบพันธุ์ประมาณ 10 เท่า (Lofts et al., 1972) แต่ในกบชนิดอื่นเช่น *Rana perezi* ที่มีการสร้างอสุจิต่อเนื่องตลอดปีนั้น น้ำหนักของอวัยวะจะไม่สัมพันธ์กับการสร้างอสุจิ และการเปลี่ยนแปลงของฤดูกาลจะไม่มีผลต่อน้ำหนักของอวัยวะ (Delgado, Gutierrez, and Alonzo-Bedate, 1989)

นอกจากนี้ยังได้มีการนำอวัยวะของกบนาที่ทำการศึกษาไปดูลักษณะทางเนื้อเยื่อวิทยาตั้งแต่เดือน กรกฎาคม ถึงเดือน ธันวาคม พบว่าในช่วงกรกฎาคม ถึงตุลาคมจะมีการสร้างอสุจิอย่างชัดเจน ท่อเซมินิเฟอรัส (seminiferous tubule) จะหนาตัวขึ้น เซลล์ลัยติกรวมตัวกันแน่น เห็นตัวอสุจิมารวมกันอยู่ตรงกลาง ผังตัวใน sertoli cell โดยจะเห็นชัดที่สุดในเดือนกันยายน ในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคมจะพบลักษณะทางเนื้อเยื่อที่ไม่ชัดเจนแสดงว่ากบนาไม่สามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดปี ซึ่งสอดคล้องกับพฤติกรรมการสืบพันธุ์ของกบนาดังที่กล่าวมาแล้ว (ชนากรณ์ รุ่งเรือง, 2538)

ผลการทดลองดังกล่าวแสดงว่ากบนาที่ศึกษามีฤดูสืบพันธุ์อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคมซึ่งอยู่ในช่วงปลายฤดูร้อนจนถึงฤดูฝนและเป็นช่วงเวลาที่ใกล้เคียงกับฤดูสืบพันธุ์ของกบนาตามธรรมชาติ คือเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม (วิโรจน์ ดาวฤกษ์, 2535)

นอกจากนี้ได้มีการศึกษาในกบนาเพศเมียซึ่งทำไปพร้อม ๆ กับเพศผู้ที่ทำการศึกษา พบว่าในกบนาเพศเมีย ฟอลลิเคิลจะมีการพัฒนาในช่วงที่ใกล้เคียงกับอวัยวะคือ GSI % ในเพศเมียจะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงเดือนเมษายน ถึงเดือนกันยายน คือ 2 ถึง 7 เปอร์เซ็นต์ส่วนในเดือนอื่น ๆ

ประมาณ 0.5 ถึง 1.7 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้ฮอร์โมนเอสโตรเจนในพลาสมาจะมีปริมาณสูงในช่วงนี้ด้วย คือ 600 ถึง 2000 พิโกโมลต่อลิตร ส่วนในเดือนอื่น ๆ มีจะค่า 100 ถึง 300 พิโกโมลต่อลิตร ซึ่งใกล้เคียงกับฤดูสืบพันธุ์ที่พบในเพศผู้ (ผุสตี ปริยานนท์ และคณะ , 2538)

Lofts and Bem (1972) ได้สรุปไว้ว่าในสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกส่วนมากจะมีการสืบพันธุ์เป็นฤดูกาล แต่สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกในเขตร้อนสามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดปี เช่นกวางคกในอเมริกาใต้ *Bufo arenurum* และ *Bufo paracmenis* และกบในอินเดีย *Rana erythrea* แต่ผลจากงานวิจัยหลาย ๆ เรื่อง พบว่ากบนา (*Rana tigerina*) ในอินเดีย ซึ่งเป็นประเทศในเขตร้อนเหมือนประเทศไทยไม่สามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดปีเช่นกัน เนื่องจากมีการสร้างอสุจิอย่างไม่ต่อเนื่อง โดยจะหยุดสร้างในช่วงหน้าแล้ง (Gergenson , 1992)

เป็นที่น่าสังเกตว่ากบนาที่นำมาเลี้ยงในฟาร์มจะยังคงมีการสืบพันธุ์เป็นฤดูกาลเหมือนในธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าสิ่งแวดล้อมในฟาร์มที่ต่างไปจากในธรรมชาติ เช่นการได้รับอาหารอย่างสม่ำเสมอตลอดปีจะไม่ผลต่อฤดูสืบพันธุ์ของกบ กล่าวคือไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแบบแผนการสืบพันธุ์ของกบได้ เป็นไปได้ว่าอาหารเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของระบบสืบพันธุ์ของกบนา น้อยกว่าปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความชื้น ซึ่ง Jorgensen (1992) ได้สรุปไว้ว่าความอุดมสมบูรณ์ของอาหารจะมีผลต่อการทำงานของระบบสืบพันธุ์ในสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกเพศผู้น้อยกว่าเพศเมีย และพบว่าการสร้างอสุจิสามารถเกิดขึ้นได้ตามปกติใน *Rana temporaria* ที่ให้อุดอาหารในช่วงหลังจากพ้นฤดูสืบพันธุ์ไปแล้ว นอกจากนี้ Kett (1942) พบว่าในตัวนิวกิ้ง *Notophthalmus viridescens* เมื่อให้อุดอาหารในช่วงต้นฤดูร้อนที่มีการสร้างอสุจิ จะไม่มีผลต่อการสร้างอสุจิ Duellman และ Trueb (1986b) ได้สรุปไว้ว่าการสืบพันธุ์เป็นฤดูกาลของสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก นอกจากจะขึ้นกับปัจจัยภายนอก (extrinsic factor) แล้วยังขึ้นกับพันธุกรรมของแต่ละ species ด้วย

ในกบมูลฟรอกพบว่าระดับฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนในพลาสมาจะต่ำสุดในเดือนมกราคม (628.44 ± 129.33 พิโกโมลต่อลิตร) และจะสูงที่สุดในเดือนเมษายน (2606.75 ± 108.87 พิโกโมลต่อลิตร) ซึ่งระดับฮอร์โมนในเดือนนี้จะสูงกว่าในเดือนที่ระดับฮอร์โมนที่ต่ำที่สุดประมาณ 4 เท่า ส่วนปริมาณเทสโทสเตอโรนในช่วงเดือนอื่น ๆ จะมีค่าใกล้เคียงกัน คือประมาณ 771.56 ± 35.69 ถึง 1834.44 ± 143.18 พิโกโมลต่อลิตร (รูปที่ 20) เมื่อพิจารณาตามฤดูกาลจะเห็นว่าระดับเทสโทสเตอโรนในพลาสมาของกบมูลฟรอกในฤดูร้อนจะสูงกว่าฤดูฝนและฤดูหนาวอย่างชัดเจน ($p < 0.01$) แต่ในฤดูหนาวระดับเทสโทสเตอโรนในพลาสมาจะต่ำกว่าในฤดูร้อนและฤดูฝนไม่มากคือประมาณ 2 เท่า

และ 1.5 เท่า ตามลำดับ (รูปที่ 23) ซึ่งแตกต่างไปจากกบมูลฟรอกในเขตหนาว ที่จะมีระดับเทสโทสเตอโรนในพลาสมาเปลี่ยนแปลงมากในแต่ละฤดูกาล โดยในช่วงฤดูสืบพันธุ์จะมีปริมาณเทสโทสเตอโรนในพลาสมาสูงกว่านอกฤดูสืบพันธุ์มาก พบว่ากบมูลฟรอกทางตอนเหนือของทวีปอเมริกาจะเข้าสู่ฤดูสืบพันธุ์ช้ากว่ากบมูลฟรอกทางตอนใต้ และช่วงของฤดูสืบพันธุ์จะสั้นกว่าคือเริ่มจากปลายเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม และสืบพันธุ์นานประมาณ 1 เดือน (Byrne and White , 1975) พบว่ากบมูลฟรอกในแคลิฟอร์เนียซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของทวีปอเมริกาและมีอากาศอบอุ่นกว่าทางตอนเหนือจะมีระดับแอนโดรเจนในพลาสมาสูงขึ้นสองช่วงในรอบปี (bimodal cycle) คือช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม และเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคมโดยที่ปริมาณแอนโดรเจนในทั้งสองช่วงจะสูงกว่าในเดือนอื่นประมาณ 15 เท่า และจะมีช่วงการสืบพันธุ์ที่ยาวนานประมาณ 4-5 เดือน ซึ่งจะเริ่มมีการสืบพันธุ์ในช่วงที่ปริมาณแอนโดรเจนในพลาสมาเริ่มเพิ่มขึ้นในครั้งแรก (เดือนเมษายน) ซึ่งช่วงนี้เป็นช่วงที่อากาศอบอุ่น แต่จะมีช่วงเวลาที่เห็นชัดเจนที่สุด (peak) ของการสืบพันธุ์คือช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกรกฎาคม (Licht et al. , 1983)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าระดับสูงสุดและต่ำสุดของระดับเทสโทสเตอโรนในพลาสมาในรอบปีของกบมูลฟรอกจะต่างกันน้อยมาก (ประมาณ 2 เท่า) ในขณะที่ในเขตหนาวจะต่างกันมาก (ประมาณ 15 เท่า) แสดงให้เห็นว่า กบมูลฟรอกในประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะสืบพันธุ์ได้ตลอดปี

กบมูลฟรอกที่ทำการศึกษามี profile ของฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนในอวัยวะก่อนข้างงที่ตลอดปี (รูปที่ 21) โดยจะมีปริมาณฮอร์โมนสูงที่สุดในเดือนพฤษภาคม (8.88 ± 0.09 พิโกโมลต่อกรัม) และต่ำสุดในเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนสิงหาคม (2.45 ± 0.37 พิโกโมลต่อกรัม) ส่วนปริมาณเทสโทสเตอโรนในอวัยวะของเดือนอื่น ๆ จะใกล้เคียงกัน (2.66 ± 0.30 ถึง 5.10 ± 0.91 พิโกโมลต่อกรัม) จากรูปที่ 24 พบว่าเมื่อแบ่งกลุ่มตามฤดูกาล ระดับเทสโทสเตอโรนในอวัยวะ ในฤดูร้อนจะมีค่าสูงที่สุดเมื่อเทียบกับฤดูฝนและฤดูหนาว ($p < 0.01$) แต่จะสูงกว่าไม่มากคือประมาณ 5 เท่า แสดงว่าในอวัยวะจะมีการสร้างเทสโทสเตอโรนตลอดปี โดยที่มีการหลังเทสโทสเตอโรนก่อนข้างงที่เมื่อเทียบกับกบมูลฟรอกในประเทศอื่น ๆ ดังที่กล่าวไปแล้ว เนื่องจากปริมาณเทสโทสเตอโรนที่สูงสุดและต่ำสุดในกบมูลฟรอกจะแตกต่างกันน้อย (ประมาณ 4 เท่า) เมื่อเทียบกับในเขตหนาว (ประมาณ 15 เท่า) น่าจะเป็นไปได้ว่าอัตราการสร้างและการหลังเทสโทสเตอโรนในกบมูลฟรอกจะใกล้เคียงกันแต่ถึงแม้ว่าปริมาณฮอร์โมนในพลาสมาและในอวัยวะของกบมูลฟรอกจะมี profile ใกล้เคียงกันแต่

เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่ามีความสัมพันธ์กันน้อยและไม่มีความสำคัญ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการสร้างและการหลั่งของเทสโทสเทอโรนในกบมูลฟรอกจะเกิดขึ้นในอัตราที่แตกต่างกัน

GSI % ของกบมูลฟรอกตลอดปีมีค่าประมาณ 0.09 ± 0.01 ถึง 0.16 ± 0.01 เปอร์เซนต์ (รูปที่ 21) พบว่า GSI % ในแต่ละฤดูจะค่อนข้างคงที่ (รูปที่ 25) แสดงถึงการที่อวัยวะของกบมูลฟรอกน่าจะสามารถสร้างอสุจิได้อย่างต่อเนื่องซึ่งสอดคล้องกับ GSI % ของกบมูลฟรอกในแคลิฟอร์เนีย (Licth et al., 1983) และจากการทดลองในประเทศญี่ปุ่น (Niigata distric) พบว่าปริมาณเทสโทสเทอโรนในซีรัมของกบมูลฟรอกจะสูงในเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม และจะมีปริมาณสูงสุดในเดือนมิถุนายนถึงเดือนกรกฎาคม โดยที่ในช่วงที่มีปริมาณเทสโทสเทอโรนสูงที่สุดนี้ จะมีการพัฒนาของลักษณะทางเพศทุติยภูมิและพบ spermatocyte ในอวัยวะมากที่สุด ซึ่งช่วงนี้จะเป็นช่วงที่มีพฤติกรรมการสืบพันธุ์มากที่สุดด้วย นอกจากนี้การทดลองทางเนื้อเยื่อวิทยาพบว่าในอวัยวะของกบมูลฟรอกจะมีการสร้างอสุจิตลอดปี โดยพบอสุจิเกือบทุกระยะในอวัยวะของกบในแต่ละเดือน และจะมีตัวอสุจิในอวัยวะมากที่สุดในช่วงก่อนฤดูสืบพันธุ์โดยจะมากกว่าในช่วงอื่นประมาณ 2 เท่า (Yoneyama and Iwasawa, 1985)

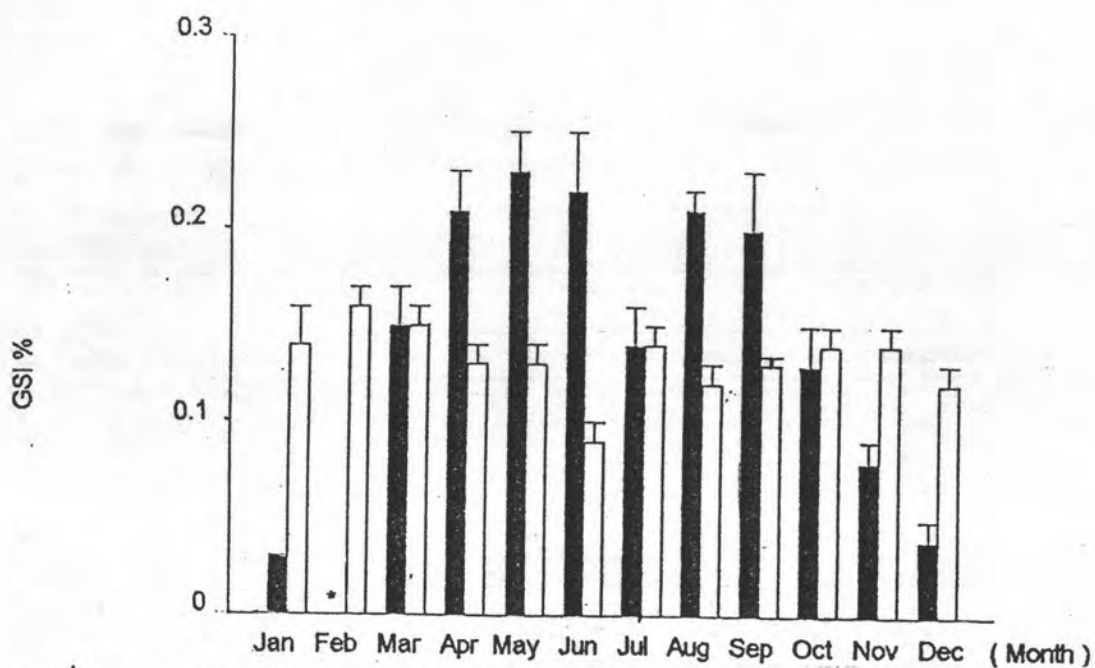
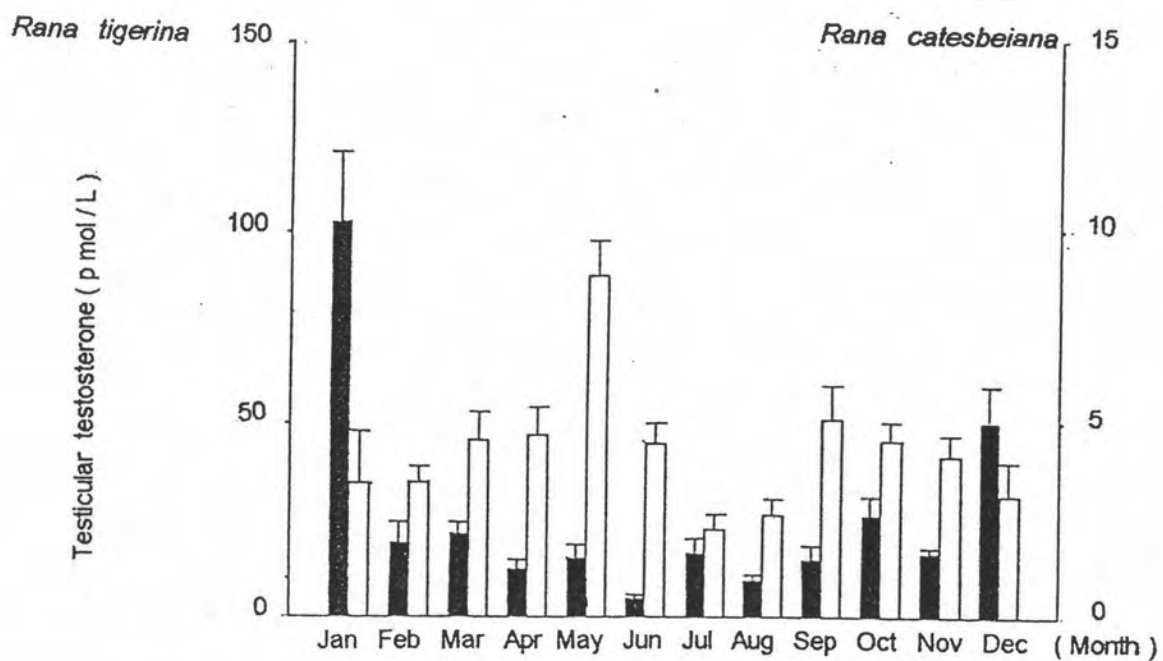
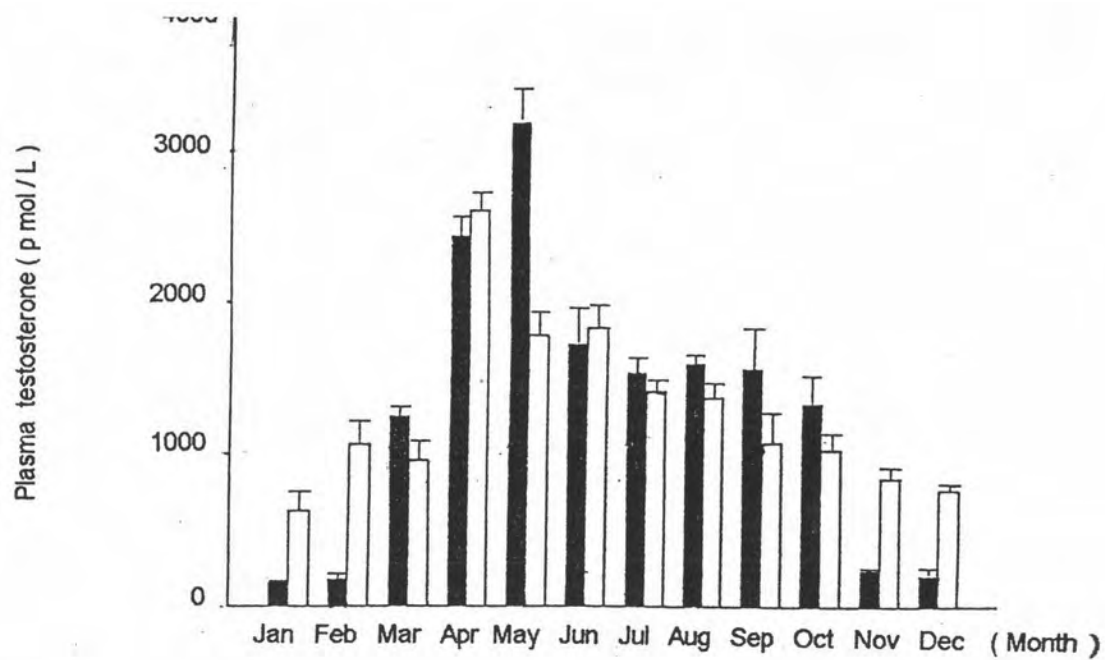
ดังนั้นจึงน่าจะมีการศึกษาทางเนื้อเยื่อวิทยาเพิ่มเติมเพื่อยืนยันว่ากบมูลฟรอกที่นำมาเลี้ยงในประเทศไทยสามารถสร้างอสุจิได้อย่างต่อเนื่องตลอดปีจริงหรือไม่

จากข้อมูลเกี่ยวกับ GSI%, ปริมาณเทสโทสเทอโรนในพลาสมา และในอวัยวะ แสดงให้เห็นว่ากบมูลฟรอกน่าจะสามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดปี มีข้อสนับสนุนเพิ่มเติมคือผลจากการทดลองในกบมูลฟรอกเพศเมียที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกันกับเพศผู้ที่ทำการศึกษ พบว่าภายในรังไข่จะมีฟอลลิเคิลที่พัฒนาแล้วเกือบทุกตัวในแต่ละเดือนที่ทำการศึกษา สอดคล้องกับ GSI % ซึ่งเปลี่ยนแปลงน้อยมากตลอดปี คือ 3 ถึง 6 เปอร์เซนต์ และพบว่าปริมาณฮอร์โมนเอสโตรเจนในพลาสมาจะมีค่าต่ำสุดประมาณ 1000 ถึง 1500 พิโกโมลต่อลิตร ในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนพฤษภาคม ส่วนในเดือนอื่น ๆ จะมีค่าประมาณ 2500 ถึง 4000 พิโกโมลต่อลิตร (ผุสดี ปริยานนท์ และคณะ, 2538)

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากบมูลฟรอกที่นำมาเลี้ยงในประเทศไทยสามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดปีซึ่งแตกต่างไปจากที่พบในถิ่นกำเนิดเดิม

มีรายงานจากงานวิจัยหลาย ๆ เรื่องพบว่ากบในเขตหนาว ภายใต้อุณหภูมิจะมีการสร้างอสุจิไม่ต่อเนื่องกันทำให้มีการสืบพันธุ์เป็นฤดูกาล เนื่องจากสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมา

รูปที่ 26 แสดงการเปรียบเทียบ ปริมาณฮอร์โมนเพศโทสเทอโรนในพลาสมาและในอัณฑะ และ GSI % ระหว่างกบนาและกบบูลฟอกในรอบ 1 ปี (มกราคมถึงธันวาคม 2537) (ค่าเฉลี่ย $\pm$ SEM)

ในรอบปีโดยเฉพาะอุณหภูมิและความชื้น ซึ่งต่างจากในเขตร้อนที่สิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงน้อย ภายใต้อันตะสามารถสร้างอสุจิได้อย่างต่อเนื่องทำให้สามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดปี (Duellman and Treub , 1986b) แต่ผลจากการศึกษากลับพบว่าทั้งกบมูลฟรอกและกบนาที่มีการสร้างอสุจิที่ต่างออกไป

ในกบมูลฟรอกซึ่งถิ่นกำเนิดเดิมอยู่ในเขตหนาว แต่ภายใต้อันตะสามารถสร้างอสุจิได้อย่างต่อเนื่อง จึงน่าที่จะสามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดปี แต่ในเขตหนาวที่อุณหภูมิของสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงมากทำให้กบมูลฟรอกมีการสืบพันธุ์ในช่วงที่อากาศอบอุ่น เมื่อนำกบมูลฟรอกมาเลี้ยงในเขตที่อบอุ่นกว่าเดิมพบว่าสามารถสืบพันธุ์ได้ยาวนานขึ้น ดังนั้นเมื่อนำมาเลี้ยงในประเทศไทยซึ่งอยู่ในเขตร้อน อุณหภูมิของสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงน้อย จึงมีแนวโน้มที่จะสืบพันธุ์ได้ตลอดปี นอกจากนี้ยังพบว่าระดับเทสโทสเตอโรนในพลาสมาจะสูงกว่าในเขตหนาว แสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิของสิ่งแวดล้อมจะมีผลต่อการหลั่งเทสโทสเตอโรนในกบมูลฟรอก

พบว่ากบนาซึ่งเป็นกบในเขตร้อน แต่ไม่สามารถที่จะสืบพันธุ์ได้ตลอดปี เนื่องจากอันตะมีการสร้างอสุจิอย่างไม่ต่อเนื่องเมื่อนำมาเลี้ยงในฟาร์มซึ่งมีสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนแปลงน้อยกว่าในธรรมชาติ คือได้อาหารสม่ำเสมอทุกวัน แต่การสร้างอสุจิก็คงเป็นไปตามขั้นตอนเดิมที่พบตามธรรมชาติและสอดคล้องกับปริมาณเทสโทสเตอโรนในพลาสมา โดยที่ยังมีฤดูสืบพันธุ์เหมือนกับในธรรมชาติ แสดงว่าสิ่งแวดล้อมภายนอกจะมีอิทธิพลต่อกบนาน้อยกว่าปัจจัยภายในร่างกาย (intrinsic factor) จึงไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการสืบพันธุ์ถึงแม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ต่างออกไป

การหลั่งฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนของกบนาและกบมูลฟรอกจะคล้ายคลึงกันคือจะสูงในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนตุลาคม ส่วนในเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม และเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ระดับฮอร์โมนเทสโทสเตอโรนในพลาสมาของกบมูลฟรอกจะค่อนข้างคงที่และมีระดับค่อนข้างสูง ในขณะที่ระดับฮอร์โมนของกบนาในช่วงนี้จะต่ำกว่ามาก ส่วนการสร้างและการเก็บเทสโทสเตอโรนในอันตะของกบทั้งสองชนิด จะแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด โดยมี profile ที่ไม่สัมพันธ์กันซึ่งจำเป็นจะต้องมีการศึกษาต่อไป สำหรับ GSI % ในกบทั้งสองชนิดจะไม่สอดคล้องกัน ในกบนาพบว่า GSI % จะมี profile คล้ายกับระดับฮอร์โมนในพลาสมา ก็จะเพิ่มขึ้นในเดือนมีนาคมถึงเดือนตุลาคม ส่วนในเดือนมกราคม และเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม GSI % จะลดต่ำลง แต่ในกบมูลฟรอก GSI % จะไม่สอดคล้องกับที่พบในกบนาโดยจะค่อนข้างคงที่และไม่สัมพันธ์กับระดับเทสโทสเตอโรนในพลาสมา (รูปที่ 26)

จากการเปรียบเทียบระดับฮอร์โมนในพลาสมาและ GSI % ระหว่างกบนาและกบมูลฟรอก (รูปที่ 26) จะเห็นได้ว่าในช่วงฤดูแล้งซึ่งมีความชื้นสัมพัทธ์น้อยกว่าฤดูอื่น (เดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม) กบมูลฟรอกจะยังคงมีการหลั่งเทสโทสเตอโรนในปริมาณที่ค่อนข้างสูง ส่วนในกบนาปริมาณเทสโทสเตอโรนในพลาสมาจะต่ำลงอย่างชัดเจน และ GSI % ในกบมูลฟรอกก็จะคงที่ ในขณะที่ GSI % ในกบนาจะลดลง แสดงว่ากบนาไม่พร้อมที่จะสืบพันธุ์ในฤดูแล้ง ซึ่งต่างจากกบมูลฟรอก

ข้อมูลที่ได้จากการทดลองครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการสืบพันธุ์ของกบมูลฟรอกจะไวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมมากกว่ากบนา และอาจจะสามารถสืบพันธุ์ได้ตลอดทั้งปีเมื่อนำมาเลี้ยงในที่ ๆ อุณหภูมิของสิ่งแวดล้อมอบอุ่นและคงที่ ส่วนในกบนาจะไม่สามารถสืบพันธุ์ได้ในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งอาจจะเนื่องจากการสร้างอสุจิไม่สมบูรณ์ (ธนากรณ์ รุ่งเรือง , 2538) จึงมีการสืบพันธุ์เฉพาะในช่วงตั้งแต่เดือนมีนาคม ถึงเดือนตุลาคม ซึ่งเป็นช่วงที่มีความชื้นมากกว่า